

NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

@norge 2005

IT-ministerens forord

Informasjonsteknologi påvirker i stadig større grad vår hverdag, både hjemme og på jobb. For nordmenn flest er bruk av mobiltelefon i dag en selvfølge. I nesten alle butikker i Norge kan vi bruke ett og samme betalingskort, og daglig kommunikasjon i og mellom bedrifter og offentlige etater skjer i stor grad med e-post. Internett gjør oseaner av informasjon tilgjengelig og representerer i tillegg en viktig markeds plass. Slik griper IT inn i nesten alle samfunnsområder. eNorge 2005 er en samlet plan for Regjeringens IT-politikk, som skal bidra til å utnytte de mange muligheter anvendelsen av informasjonsteknologi representerer.

Utfordringene i IT-politikken er derfor hvordan vi kan sikre at våre mål innen viktige samfunnsområder nås – om det er arbeidet for et bedre helsevesen, en bedre skole, eller utviklingen av et kunnskapsbasert næringsliv. Økt bruk av IT er i seg selv en kraftig stimulans til forandring og forbedring. I tillegg til å gjøre tradisjonelle prosesser bedre og billigere, representerer informasjonsteknologi også muligheter til fundamentalt å endre etablerte mønstre. Dette kan være hvordan bedrifter handler med hverandre, hvordan offentlige tjenester utformes, eller hvordan vi kommuniserer med hverandre som privatpersoner. En viktig forutsetning for å utnytte de positive mulighetene ved IT er å ha tilstrekkelig kompetanse. Raske datamaskiner med god programvare er verdiløs uten brukere med kompetanse til å bruke systemene.

Regjeringen har tre overordnede mål for IT-politikken:

Verdiskaping i næringslivet

Utvikling og bruk av informasjonsteknologi skal bidra til verdiskaping gjennom økt innovasjon og konkurransekraft i norsk næringsliv.

Effektivitet og kvalitet i offentlig sektor

Informasjonsteknologi skal brukes til å effektivisere offentlig sektor og tilby nye og bedre tjenester til brukerne.

Deltakelse og identitet

Alle skal kunne utnytte informasjonsteknologiens muligheter, og IT skal bidra til å bevare og videreutvikle vår kulturarv, identitet og våre språk.

Alle industrialiserte land har de senere årene hatt fokus på å utvikle en god IT-politikk. I EU er IT-politikken i særlig grad knyttet til arbeidet med EUs mål om at Europa innen 2010 skal bli den mest konkurransedyktige og dynamiske kunnskapsbaserte økonomien i verden. I juni i år legger EU frem handlingsplanen eEurope 2005 som trekker opp de IT-politiske prioriteringene i Europa.

eNorge 2005 bygger på Sem-erklæringen og er Regjeringens overordnede IT-politikk for de kommende tre årene. Innen ulike sektorer er det i tillegg utarbeidet – og vil bli utarbeidet – IT-politiske planer som utdyper eNorge 2005. Utviklingen går raskt, og det er behov for stort tempo i endringsarbeidet. eNorge 2005 vil derfor bli fulgt opp med rapporter som viser status i forhold til målene for IT-politikken, justeringer av politikken og oppfølging av politiske veivalg og tiltak. For å realisere de overordnede målene har Regjeringen dessuten knyttet til seg aktuelle organisasjoner, virksomheter og kommuner som eNorge-partnere.

Oslo, 14. mai 2002,

Ansgar Gabrielsen
Nærings- og handelsminister

Innholdsfortegnelse

	Side
IT er et virkemiddel for å nå politiske mål	4
Verdiskaping i næringslivet	5
Effektivitet og kvalitet i offentlig sektor	5
Deltakelse og identitet	6
Myndighetene skal være tilrettelegger og pådriver	7
1 Gode rammebetingelser for eNorge	9
1.1 Et tilpasset og oppdatert regelverk	9
1.2 Et klima for verdiskaping	10
1.3 Et attraktivt miljø for elektronisk forretningsdrift	11
1.4 Forskning for innovasjon og verdiskaping	12
2 Tilgjengelighet og sikkerhet	13
2.1 Tilgang til infrastruktur for elektronisk kommunikasjon	14
2.2 Økt utbredelse av bredbånd	14
2.3 Allmenn bruk av elektroniske signaturer	15
2.4 En kultur for sikkerhet	15
2.5 Robust infrastruktur og informasjonssystemer	16
3 Kompetanse for endring	17
3.1 IT i utdanning og læring	17
3.2 Tilgang på kompetent arbeidskraft	18
3.3 Kompetanse i virksomhetene	19
3.4 Kompetanse gjennom deltakelse	19
4 Attraktivt innhold	20
4.1 Tilgang på mangfoldig innhold	20
4.2 En konkurransedyktig innholdsnæring	21
4.3 Tilgang og statens roller	22
4.4 Bekjempelse av ulovlig og skadelig innhold	22
5 En moderne offentlig sektor	23
5.1 Bedre organisering og effektiv oppgaveløsning	23
5.2 Brukerorienterte elektroniske tjenester	24
5.3 Forenklet innrapportering	24
5.4 Offentlig sektor som kunde	25

IT er et virkemiddel for å nå politiske mål

►► I 2000 presenterte EU Lisboa-strategien, som har som mål at Europa skal bli den mest konkurransedyktige og dynamiske bærekraftige kunnskapsbaserte økonomien i verden innen 2010. Som et ledd i denne prosessen presenterte EU handlingsplanen eEurope 2002.

Dette arbeidet har senere blitt utvidet til å omfatte søkerlandene gjennom planene eEurope+, og Østersjøområdet gjennom Northern eDimension.

I forbindelse med EU-toppmøtet i Sevilla i juni 2002 planlegger EU å legge frem et nytt initiativ, eEurope 2005.

Dagens verden preges av mange og raske forandringer. Mennesker verden over knyttes tettere sammen på grunn av internasjonaliseringen av økonomi, teknologi og kultur. Denne globaliseringen øker mange menneskers muligheter til å realisere sine evner. Det blir enklere og billigere å overføre og dele kunnskap, uavhengig av tid og sted. Kunnskap blir viktigere for den enkelte og som innsatsfaktor i den nye økonomien. Beslutninger kan desentraliseres, og folk har lettere innsyn i offentlige forhold. Utviklingen innen moderne medier og kommunikasjon kan gjøre det enklere for enkeltmennesker og grupper å delta i samfunnsdebatten.

Sem-erklæringen 08.10.2001, side 5

IT-revolusjonen dreier seg om dyptgripende samfunnsmessige og økonomiske forandringer. Sosiale og kulturelle mønstre endres, lover og reguleringer utfordres og nye produkter tas i bruk. Fremveksten av det digitale samfunn – eNorge – bærer i seg store muligheter som krever målbevisst innsats for å kunne realiseres. Det er nødvendig med en aktiv politikk.

Fra å være en nisje for spesielt interesserte, har informasjonsteknologi blitt et vesentlig element på stadig flere politikkområder, for eksempel:

Utdanning: Det er behov for IT-kompetanse på alle nivåer innen et felt som stadig vokser i omfang og betydning. Samtidig blir IT et viktigere medium for undervisning og læring.

Forskning: IT-forskning og utvikling har blitt en viktig forutsetning for innovasjon, nyskaping og internasjonalisering av næringslivet.

Kultur: Det kreves aktive handlinger for å bevare og videreutvikle språk og kultur i en verden hvor informasjon er tilgjengelig overalt. Mer effektiv spredning av informasjon vil også gjøre ulovlig og uønsket innhold lettere tilgjengelig.

Sikkerhet: Når stadig flere samfunnsoppgaver støttes av IT, vil samfunnet som helhet bli mer avhengig av sikre informasjonssystemer og kommunikasjonsnett som brukerne har tillit til.

Helse: Det er store potensielle gevinster ved bruk av IT i helse- og sosialsektoren, blant annet ved mer effektiv informasjonsutveksling og samarbeid, endret arbeidsfordeling mellom ulike fagområder og bruk av telemedisin.

Funksjonshemmede: God tilrettelegging av IT kan gi nye muligheter for deltakelse i samfunns- og arbeidsliv.

Medier: Det nye mediebildet gir nye yringsmuligheter. Dette gir store muligheter, men også utfordringer når det gjelder regulering og valg av overføringsteknologier.

Kommunikasjon: Nye løsninger og ny teknologi gir betydelige utfordringer innen regulering og konkurranse for telemarked og kringkasting.

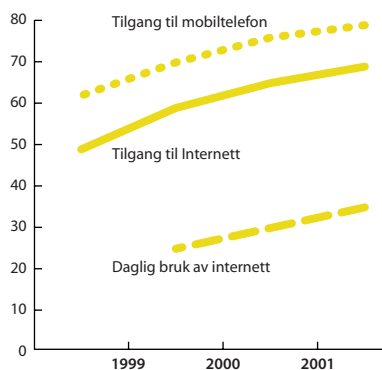
Miljøvern: IT kan gi betydelige miljøgevinster, blant annet ved at logistikk og varetransport effektiviseres og at fjernarbeid og videokonferanser reduserer behovet for reiser. Men, for eksempel elektronikkavfall kan gi økt miljøbelastning.

Norge er ledende når det gjelder antall husholdninger med PC, Internetttilgang og mobiltelefon. Kombinert med et høyt allment utdanningsnivå, betyr det at vi har et godt utgangspunkt for å utnytte nye muligheter. Utfordringen blir å anvende IT på en måte som understøtter politiske mål.

Regjeringen har tre overordnede mål for IT-politikken:

- **Verdiskaping i næringslivet**
- **Effektivitet og kvalitet i offentlig sektor**
- **Deltakelse og identitet**

Tilgang til Internett og mobiltelefon

Per mars 2002 har 80 prosent av befolkningen over 13 år tilgang til mobiltelefon.

Nær 70 prosent av befolkningen har tilgang til Internett hjemme, på skole eller jobb.

36 prosent av befolkningen er daglige brukere av Internett. Kilde: Norsk Gallup

VERDISKAPING I NÆRINGS-LIVET

Utvikling og bruk av informasjonsteknologi skal bidra til verdiskaping gjennom økt innovasjon og konkurransekraft i norsk næringsliv.

EU har gjennom Lisboa-strategien som mål å bli den mest dynamiske, konkurransedyktige og bærekraftige kunnskapsøkonomi i verden. Et av de sentrale virkemidlene for å nå dette målet er utvikling og anvendelse av informasjonsteknologi. Norge har som mål å være på høyde med denne utviklingen.

Analysen fra OECD og EU viser at anvendelse av IT kombinert med gode generelle rammebetingelser er en viktig drivkraft for økonomisk vekst². I tillegg vil innovasjoner i IT-næringen kunne gi betydelig verdiskaping gjennom bedre produkter til lavere priser.

Bruk av IT gjør det mulig for bedriftene å konkurrere uavhengig av avstand til markedet. Det kan også bidra til mer effektive produksjonsprosesser, mer spesialisering, endringer i etablerte verdikjeder, utvikling av elektronisk forretningsdrift og en mer miljøvennlig form for verdiskaping. De største mulighetene ligger i nye forretningsmodeller, hvor IT er integrert i produksjon, finansiering, utvikling, markedsføring og salg. Dette gir en bedre sammenheng mellom innkjøp, produksjon og kundeservice. Skal gevinstene av IT virkelig kunne realiseres, kreves betydelige investeringer i kunnskap i bedriftene og infrastruktur for elektronisk forretningsdrift. Norge har et godt utgangspunkt med et høyt generelt utdanningsnivå og en befolkning som er tidlig ute med å ta i bruk ny teknologi. Dette gir oss store muligheter innen utvikling og anvendelse av "vitevarer"³, kunnskapsprodukter basert på e-læring og ny pedagogikk.

Norge har en differensiert næringsstruktur hvor det meste av verdiskapingen skjer i små og mellomstore bedrifter. Dette kan være en fordel fordi små bedrifter ofte har lettere for å omstille seg og drive nettverkssamarbeid. OECD⁴ har imidlertid pekt på at norsk næringsliv ikke evner å utnytte teknologien til å ta ut produktivetsgevinster i tilstrekkelig grad. Norske bedrifter er heller ikke flinke nok til å ta i bruk løsninger for elektronisk forretningsdrift i forhold til bedrifter blant annet i øvrige nordiske land⁵. Vi stiller også svakt når det gjelder teknologi-relatert utdanning⁶. Dette kan bli en ulempe blant annet med tanke på det digitale samfunns særegne utfordring: Arbeidsplasser og velstand skapes gjennom stadig fornyelse og innovasjon.

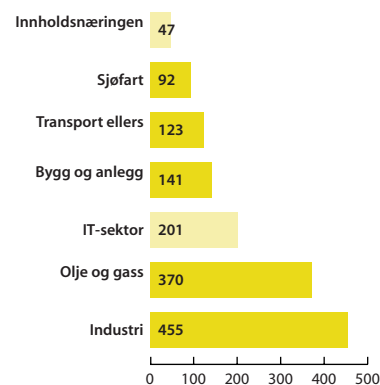
EFFEKTIVITET OG KVALITET I OFFENTLIG SEKTOR

Informasjonsteknologi skal brukes til å effektivisere offentlig sektor og tilby nye og bedre tjenester til brukerne.

Det er en utfordring for forvaltningen å utvikle nye tjenester, bedre kvaliteten på eksisterende tjenester og øke effektiviteten innen offentlig sektor. Norge har en stor offentlig sektor som sysselsetter en tredjedel av arbeidsstyrken. Det skapes mange verdier i denne sektoren, men ressursbruken finansieres av skatter og avgifter som normalt virker negativt på økonomien. Derfor blir det avgjørende å effektivisere offentlig sektor. Både næringslivet og folk flest har svært gode forutsetninger for å bruke IT og vil forvente gode elektroniske tjenester også fra offentlig sektor.

IT kan bidra til en bedre saksflyt og samtidig gi mer fleksible arbeidsforhold for de ansatte. Ressurser må overføres fra administrasjon til tjenesteproduksjon. Det er imidlertid ikke en selvfølge at IT-investeringer i seg selv bidrar til effektivisering. En del offentlige etater ligger langt fremme, men generelt har utviklingen gått for sent. Det er viktig å komme videre fra prosjektstadiet til å høste gevinster i stor skala.

Omsetning innen ulike næringsområder (mrd NOK) 2000

Informasjonssektoren består av IT- og innholdsnæringen. IT-næringen omfatter IT-industri, IT-varehandel, telekommunikasjon og databehandling. I mangel av enhetlige internasjonale definisjoner, er innholdsnæringen her definert med utgangspunkt i en finsk avgrensning, som omfatter; forlagsvirksomhet inkludert aviser, markedsundersøkelser, bedriftsrådgivning, annonse- og reklamevirksomhet, film og video samt radio og fjernsyn. Kilde: SSB

▶▶ Smart Norge, som driver 90 prosent av reiselivsnæringens bookingsystemer, har beregnet at en bedrift med 20 mill. kroner i reisekostnader, vil samle opptil 5.000 reiseregninger i året og bruke 17.500 timer på å håndtere disse. Opp til to timers arbeid spares for hver reise ved bruk av elektroniske systemer. Med en timekostnad på 300 kroner vil innsparingen bli tre millioner kroner per år.

▶▶ 888.000 skattytere leverte i 2002 selv-angivelsen elektronisk, det vil si over Internett (524.000) eller telefon (364.000). Det er 172.000 flere enn året før. Kilde: Skattedirektoratet

2 The new economy: Beyond the hype. Final report on the OECD Growth Project. OECD 2001, OECD IT Outlook 2002, The impact of the e-Economy on European enterprises: economic analysis and policy implication, EU-Kommisjonen COM (2001) 711
3 Studierektor Arild Haraldsen, BI, står bak bruken av begrepet "vitevarer"
4 OECD landrapport for Norge 2001
5 Use of ICT in Nordic Enterprises 2000/2001. Statistisk sentralbyrå i samarbeid med de nordiske statistikkbyråene
6 Digitale skiller, utfordringer og strategier, Ivar Frønes, Fagbokforlaget 2002

DELTAKELSE OG IDENTITET

Alle skal kunne utnytte informasjonsteknologiens muligheter, og IT skal bidra til å bevare og videreutvikle vår kulturarv, identitet og våre språk.

►► *Nasjonalbiblioteket er den primære instans for innsamling, oppbevaring og formidling av medier i Norge og skal være landets fremste kilde til kunnskap om Norge, nordmenn og norske forhold. Virksomheten omfatter oppbygging, bevaring og tilgjengelig-gjøring av samlinger av svært forskjellig karakter. På www.nb.no tilbyr Nasjonalbiblioteket søk i en lang rekke databaser.*

Bruk av IT har ofte hatt et teknologisk utgangspunkt. Det må i større grad fokuseres på brukernes – kundenes – behov i utviklingen av digitale demokratiske prosesser, arbeidsplasser og læringsomgivelser. Internett er en viktig kanal for dialog mellom innbyggerne og myndighetene. IT kan gi innbyggerne bedre tilgang til offentlig informasjon og innsyn i politiske prosesser.

Dagens arbeidsliv stiller strengere kompetansekrav enn tidligere. Samtidig blir konsekvensene ved å stå utenfor større⁷. Mennesker som ikke behersker teknologien kan lett bli hengende etter både kompetansemessig og yrkesmessig. Barn og unge som ikke har tilgang til PC hjemme har ikke de samme forutsetninger som barn og unge med tilgang. Å gi muligheter slik at alle grupper av befolkningen i alle deler av landet trygt kan benytte elektroniske tjenester er en viktig IT-politisk utfordring. Bibliotek og skoler spiller en viktig rolle i dette arbeidet, både når det gjelder å gi fysisk tilgang og tilgang til viktige innholdsressurser.

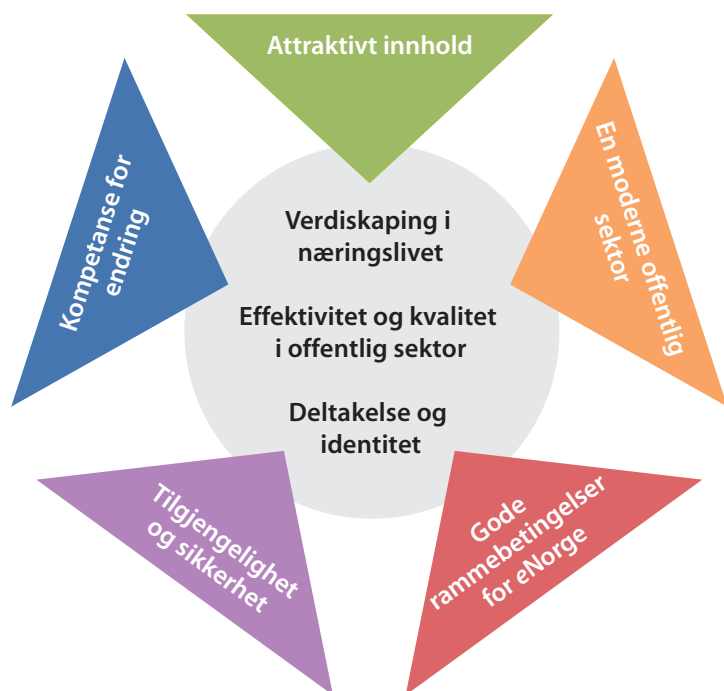
Vi må ha som ambisjon ikke bare å motvirke nye skiller, men at teknologien skal bidra til å redusere tradisjonelle "analoge" skiller. For eksempel har IT bidratt til å gi nye muligheter til mennesker som tidligere har vært utestengt fra utdanning og arbeidsliv. Dessuten har mange eldre gjennom bruk av Internett økt sin deltakelse i samfunnslivet og fått bedre kontakt med familie og venner. Eldre er en stor og kjøpesterk gruppe som kan være flittige brukere av IT, men fortsatt står mange eldre utenfor. Eldre og mennesker med funksjonshemminger krever ofte bedre tilrettelegging av produkter og tjenester. Gjennom en relativt enkel tilrettelegging kan både privat og offentlig sektor nå større kundegrupper og samtidig nyttiggjøre seg arbeidskraften bedre.

IT og Internett er i stor grad basert på angloamerikansk kultur og språk. Det er behov for å bevare og videreutvikle "det norske" inn i den digitale verden. I tillegg kan engelsk språk være en hindring for eldre og for mennesker med lav utdanning. Derfor må vi utvikle og gjøre et mangfoldig norsk digitalt innhold tilgjengelig. Men Internett inneholder også ulovlig og skadelig innhold, fra opphavsrettslig beskyttet materiale, hvor rettighetene ikke er klarert, til ulovlig pornografi.

Myndighetene skal være tilrettelegger og pådriver

Utviklingen av eNorge drives frem av enkeltpersoners og virksomheters kreative anvendelser av IT. Samtidig vil en aktiv rolle fra myndighetenes side ha en avgjørende betydning for utviklingen.

Innsatsen for å nå de overordnede målene (sentrum i figuren under) er fordelt på 5 hovedområder:

►► Historisk er det en klar sammenheng mellom IT-utvikling og offentlig engasjement. Grunnlaget for den tidlige utviklingen av Internett er finansiert over offentlige budsjetter i USA. Gjennom hele 90-tallet ble de nordiske lands Internettforbindelser over Atlanterhavet delfinansiert over det amerikanske forskningsrådets budsjetter, og det er fortsatt slik at 35 prosent av forskningstrafikken over Atlanterhavet for de nordiske universiteter og forskningsinstitusjoner finansieres av det amerikanske NSF, National Science Foundation.

Kilde: NORUnet, København

Myndighetene skal skape **gode rammebetingelser for eNorge** gjennom et oppdatert regelverk, gode økonomiske ordninger og tilrettelegging for økt innovasjon og forskning på IT-området. Rammebetingelsene skal være teknologinøytrale, og myndighetene skal legge til rette for en effektiv konkurranse.

En annen viktig forutsetning er **tilgjengelighet og sikkerhet** i informasjonssystemer, tjenester og nett. Myndighetene skal være pådriver for utvikling av bredbånd og elektroniske signaturer. Ansvaret omfatter også tilgang til teletjenester i hele landet og sikring av informasjonssystemer. Etter hvert som større deler av samfunnslivet støttes av elektroniske systemer blir kravene til sikkerhet større og behovet for tilgang viktigere.

Kompetanse er en grunnleggende forutsetning for å ta teknologien i bruk, både for næringslivet, offentlig sektor og enkeltindivider. Dette gjelder både teknologisk spisskompetanse og brukerkompetanse. Myndighetene må bidra til å sikre tilgang på kompetent arbeidskraft.

Myndighetene vil bidra til å øke tilgangen til **attraktivt innhold** tilrettelagt for norske forhold. Offentlig elektronisk innhold skal bli mer brukervennlig og lettere tilgjengelig. Det offentlige har et ansvar for å digitalisere og tilgjengeliggjøre vår felles kulturarv og bidra til å bekjempe ulovlig og skadelig innhold.

Bruk av IT er et viktig bidrag for å skape **en moderne offentlig sektor** som er kostnadseffektiv og tilbyr nye og bedre tjenester. Det offentlige er også en betydelig markedsaktør som kan stimulere til utvikling og etterspørsel etter IT-relaterte produkter og tjenester.

For hvert innsatsområde har Regjeringen delmål og prioriterte tiltak med ansvar og tidsfrist. I tillegg pågår det et løpende arbeid med en rekke initiativer og tiltak i departementene. En oversikt over disse tiltakene finnes på www.enorge.dep.no.

Regjeringen vil følge opp eNorge 2005 med rapporter som viser status i forhold til målene for IT-politikken. Det skal utarbeides internasjonale analyser av Norges situasjon på IT-politikkens hovedområder. Tradisjonelle statistikker og analyser har i stor grad fokusert på å telle utstyr. Heretter skal det også legges vekt på å analysere *anvendelser* og *nytte* av informasjonsteknologi for å se virkningene av politikken og for å ha et sammenligningsgrunnlag med andre land.

Gode rammebetingelser for eNorge

1

Mange land kjemper om å ligge i fremste rekke for å utnytte mulighetene ved bruk av informasjonsteknologi. For øyeblikket preges utviklingen av nøkternhet. Til tross for dette tar bedriftene i økende grad i bruk løsninger for elektronisk forretningsdrift. Gode rammebetingelser har stor innvirkning på næringslivets og det offentliges bruk av informasjonsteknologi⁸.

Bruk av informasjonsteknologi er høyt prioritert i EU, OECD og WTO. Den store oppmerksomheten er begrunnet i en forventning om økt verdiskaping. Befolkningen i Norge har vært tidlig ute når det gjelder å ta i bruk ny teknologi, men dette fortrinnet blir ikke utnyttet godt nok. Anvendelse av IT i næringslivet er lavere i Norge enn i de øvrige nordiske land⁹, og i europeisk sammenheng befinner vi oss på et mellomnivå. Dette skyldes blant annet at norske bedrifter ikke har satset tilstrekkelig systematisk i omstillingen til elektroniske forretningsmodeller.

Elektronisk kommunikasjon foregår i økende grad over landegrensene og setter våre regler og prinsipper på prøve. Dette krever et fleksibelt og oppdatert regelverk. Norge deltar aktivt i internasjonalt IT-politisk samarbeid¹⁰. Dette samarbeidet må videreføres for at Norge skal være internasjonalt konkurransedyktig. Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet av EU-direktiver, blant annet om elektronisk signatur, elektronisk handel, personvern og beskyttelse av opphavsrettslig materiale.

Forskning og utvikling er viktig for innovasjon, nyskaping og internasjonalisering av næringslivet. OECD har påvist en klar sammenheng mellom forskning og eksport av høyteknologi. Næringslivets IT-forskning står for en betydelig andel av privatfinansiert forskning i Norge, men i internasjonal målestokk er den beskjeden.

Fra 2003, i forbindelse med starten av 6. rammeprogram for forskning¹¹, innfører EU "Det europeiske forskningsområdet"¹² som vil forutsette integrering av forskningspolitikken. Norge kan delta gjennom EØS-avtalen. Det vil bli store endringer i de europeiske landenes forskningspolitikk. EU øker ambisjonene for IT-forskningen, og det legges større vekt på grunnforskning og det langsiktige målet om realisering av visjonen om såkalt "ambient intelligence"¹³.

1.1 ET TILPASSET OG OPPDATERT REGELVERK

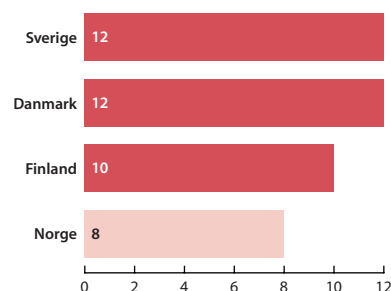
Mål: Elektroniske og tradisjonelle tjenester skal likestilles, og regelverket skal ikke gi unødvendige hindringer for elektronisk kommunikasjon.

Myndighetene startet for tre år siden et nasjonalt prosjekt, eRegelprosjektet. Målet er at elektronisk kommunikasjon skal bli like akseptert, tillitvekkende og ha samme juridiske holdbarhet som tradisjonell skriftlig kommunikasjon. I forbindelse med prosjektet ble lovverket gjennomgått for å kartlegge hindringer for elektronisk kommunikasjon. Det er til nå foretatt endringer i 39 lover og i flere forskrifter. Prosjektet vil bli videreført for å vurdere behovet for ytterligere regelendringer og dermed muliggjøre effektivisering og ny verdiskaping i samfunnet.

Norge ligger langt fremme når det gjelder sikring av persondata, med klare regler for å motvirke spredning eller uønsket kobling av informasjon. I noen sammenhenger kan en slik restriktiv holdning hindre utvikling av nye tjenester. Regjeringen vil ikke svekke personvernet, men ønsker heller ikke at reguleringer skal hindre utviklingen av et bedre offentlig og privat tjenestetilbud.

Andel foretak med omsetning fra elektronisk handel via Internett. 2000. Prosent.

Kilde: SSB 2002

►► Krav til skriftlighet finnes forskjellige steder i lovgivningen. Tradisjonelt har begrepet "skriftlig" forutsatt kommunikasjon på papir. Et resultat av eRegelprosjektet er at "Skriftlig" nå blir tolket som et teknologinøytralt begrep slik at det ikke lenger er til hinder for elektronisk kommunikasjon. Dersom det ikke er ønskelig at kommunikasjon kan skje elektronisk, må det heretter stilles tilleggskrav; for eksempel "skriftlig på papir".

⁸ The New Economy: Beyond the Hype, OECD, 2001

⁹ Use of ICT in Nordic Enterprises 2000/2001. Statistisk sentralbyrå 2002, Eurostat 2002

¹⁰ Blant annet i EØS/EU, Nordisk Ministerråd, OECD, WTO og Østersjørådet. Norge har i 2002 formannskapet i Nordisk Ministerråd og leder flere grupper med nordiske aktører som bidrar aktivt til samarbeid og erfaringsutveksling om IT-politikk i Norden

¹¹ EUs rammeprogram for forskning er hovedinstrumentet for europeisk forskningssamarbeid. Det 6. rammeprogrammet som skal gjelde fra 2003 til 2006, ventes å bli betydelig mer slagkraftig enn de foregående, og vil være hovedvirkemiddelet for oppnåelsen av målene i Det europeiske forskningsområdet <http://www.cordis.lu/rtd2002/fp-debate/fp.htm>

¹² European Research Area, ERA foreslått av EU-Kommisjonen i januar 2000 med overordnet mål å bidra til å skape bedre rammebetingelser for forskning i Europa. <http://www.cordis.lu/rtd2002/era-debate/era.htm>

¹³ Allestedsnærværende intelligens som betyr at IT i økende grad blir en del av omgivelsene, både ved ubemerket å lette daglige gjøremål og, gjennom større driftssikkerhet, ved å sette flere i stand til å benytte teknologien uten å måtte ha kunnskaper om igangsetting og feilretting. <http://www.cordis.lu/ist/istag.htm>

►► EU vedtok i 2000 direktiv om visse rettslige aspekter ved informasjonssamfunns-tjenester, særlig elektronisk handel ("Direktiv om elektronisk handel"). Direktivet har blant annet regler om opplysningsplikt om virksomheten generelt og i forbindelse med elektronisk markedsføring, om elektronisk avtaleinngåelse og om ansvarsfrihet for tjenesteytere som overfører eller lagrer andres data. Det arbeides nå med å implementere direktivet i norsk rett.

►► Nettnemnda er eksempel på et initiativ til selvregulering fra næringslivet. Nemda er en uavhengig klageinstans som skal håndheve etiske regler for Internett, fastsatt av IKT-Norge og Internettforum. www.nettnemnda.no

Derfor vil Regjeringen åpne for personrettede tjenester basert på forbrukernes informerte samtykke om bruk av personopplysninger. Det betyr at data kan lagres og sammenstilles med sikte på å tilby nye tjenester.

Lovreguleringsprosessen er tidkrevende. I tillegg til lovverk kan det derfor være behov for selvreguleringsmekanismer utarbeidet av næringslivet. Regjeringen oppfordrer næringslivet til å ta initiativ til selvregulering da dette kan være et viktig supplement for å etablere smidige ordninger og øke tilliten til informasjonsteknologi.

Bruk av informasjonsteknologi skaper nye muligheter for hjemmearbeid, arbeid på reise og arbeid gjennom nye former for samarbeid og nettverk. Fjernarbeid kan bidra til mindre reising og bedre utnyttelse av tiden for den enkelte. Bruken av fjernarbeid fører til behov for gjennomgang av lover og regelverk for å fjerne hindringer og sikre den enkeltes og arbeidsgivers muligheter og rettigheter i nye arbeidssituasjoner. Erfaringer med bruk av hjemmekontor i stats-tjenesten viser gjennomgående positive erfaringer, blant annet ved at arbeidstakere har kunnet øke stillingsprosenten og fortsette lenger i arbeidslivet. For å fjerne eventuelle hindringer skal aktuelle lover og regler gjennomgås.

Prioritert tiltak: Fjerning av hindringer for informasjonsutveksling

Hindringer for elektronisk innrapportering og utveksling av personopplysninger mellom offentlige etater skal kartlegges. Der det er relevant skal lovgivningen gjennomgås. Det skal åpnes for at næringslivet kan tilby personrettede tjenester basert på forbrukerens informerte samtykke om bruk av personopplysninger.

Ansvar: Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Justisdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet

Frist: 2003

1.2 ET KLIMA FOR VERDISKAPING

Mål: Det skal være rammebetingelser som medfører at vi utnytter vårt potensiale for verdiskaping fullt ut.

Det ble vedtatt en rekke endringer i skatte- og avgiftssystemet fra og med 2002 som blant annet har bedret næringslivets generelle rammebetingelser. Blant annet er skatten på arbeid vesentlig redusert, en rekke avskrivingssetter ble hevet, og dobbeltbeskatningen av utbytte ble fjernet. I tillegg ble det innført en skattefradragordning for forskningsutgifter i små og mellomstore bedrifter. Videre blir investeringsavgiften fjernet fra 1. oktober 2002. I årene som kommer tar Regjeringen sikte på å redusere skattenivået ytterligere. Regjeringen vil arbeide videre med forbedring av opsjonsbeskatningen for ansatte, og vil komme tilbake til dette blant annet i arbeidet med evalueringen av skattesystemet.

Regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg¹⁴ som i særlig grad skal vurdere utformingen av inntekts- og formuesbeskatningen, både ut fra hensynet til effektiv ressursbruk, fordeling og enkelhet. I tillegg skal det vurderes om skatte- og avgiftssystemet er godt nok tilpasset økt internasjonal mobilitet av kapital og arbeidskraft. Utvalget skal vurdere tiltak som kan redusere forskjellen mellom den høyeste samlede marginalskatten på henholdsvis arbeids- og kapitalinntekter, endringer i formuesbeskatningen og endringer som kan bidra til økt stabilitet og forutsigbarhet i skatte- og avgiftssystemet. Utvalget skal levere sin innstilling innen utgangen av 2002.

Dessuten er det offentlige virkemiddelapparatet viktig for å legge til rette for verdiskaping. Regjeringen vil vurdere hvordan eksisterende og nye offentlig finansierte virkemidler kan gi større nytte for næringslivet.

Prioritert tiltak: Gjennomgang av virkemiddelapparatet

Regjeringen gjennomgår det offentlige virkemiddelapparatet for å sikre at det er tilpasset næringslivets behov. Det er nødvendig å rette innsatsen mer mot områder hvor de private markedene ikke fungerer effektivt. Dette kan blant annet være innenfor forskning og kompetanseheving, samt idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen. Både eksisterende og nye virkemidler vil bli vurdert, samt om aktiviteter, som i dag utføres av det offentlige, kan settes ut på anbud.

Ansvar: Nærings- og handelsdepartementet

Frist: Sommeren 2002

1.3 ET ATTRAKTIVT MILJØ FOR ELEKTRONISK FORRETNINGSDRIFT

Mål: Gode rammebetingelser skal stimulere til økt anvendelse av elektronisk forretningsdrift i og mellom virksomheter.

Det er over tid gjennomført mange ulike tiltak for å stimulere til økt anvendelse av elektronisk forretningsdrift. Det er næringslivet selv som har ansvaret for implementering og gjennomføring i sine organisasjoner.

Myndighetene har tre viktige oppgaver i utviklingen av elektronisk forretningsdrift:

- Helhetlig tilrettelegging av rammebetingelser gjennom å koble juridiske, teknologiske og forretningsmessige utfordringer.
- Spille en aktiv rolle i EU/EØS, WTO og OECD når det gjelder utvikling og implementering av internasjonale rammebetingelser.
- Ta initiativ til at offentlig sektor går foran i å utnytte de muligheter som elektronisk forretningsdrift gir.

Norge skal ligge i forkant når det gjelder bruk av elektroniske signaturer (avsnitt 2.3), utvikling av kompetanse om elektronisk forretningsdrift i bedriftene (avsnitt 3.3) og forenkling av offentlig innrapportering (avsnitt 5.3). Offentlig sektor, som landets største forretningsaktør, skal dessuten lede an når det gjelder å ta i bruk løsninger for elektronisk forretningsdrift (avsnitt 5.4). Dette vil gi signaler i markedene og skape tillit hos brukerne. Det er også behov for avklaring av rammebetingelser for å ta i bruk elektroniske betalingsformidling i stor skala i norske bedrifter. Løsninger som e-faktura bør bli lett tilgjengelig for forbrukere og bedrifter.

Internasjonale avtaler vil regulere viktige sider ved elektronisk forretningsdrift. Innenfor EØS-avtalens rammer vil Norge være en aktiv pådriver i utvikling og implementering av direktiver. Norge deltar aktivt i OECD og WTO for å finne løsninger på problemene som elektronisk handel skaper når det gjelder skatter, avgifter, toll og andre internasjonale regelområder. OECD har langt på vei avklart inntektbeskatningen av fast driftssted og royalty. Når det gjelder merverdiavgift, er man enige om at omsetningen skal avgiftsbelegges i landet hvor forbruket skjer, og at levering av digitale produkter ikke skal betraktes som levering av vare. Regjeringen vil arbeide for å redusere administrative byrder og kostnader ved elektronisk forretningsdrift, for eksempel toll og avgiftsinnbetaling.

Prioritert tiltak: Rammebetingelser for elektronisk forretningsdrift

Arbeidet med tilrettelegging og videreutvikling av rammebetingelser og forutsetninger for elektronisk forretningsdrift skal videreføres gjennom målrettet satsing på blant annet standardisert elektronisk innrapportering, kompetanse og informasjonsformidling, forenkling og tilpasning av lov- og regelverk.

Ansvar: Nærings- og handelsdepartementet

Frist: 2003

Elektronisk forretningsdrift

Det kan være vanskelig å skille selve handels-transaksjonene fra andre forretningsprosesser da systemene blir stadig mer sammenvevd.

På den bakgrunn vil elektronisk forretningsdrift anvendes som hovedbegrep fremfor elektronisk handel. Elektronisk forretningsdrift defineres som:

“Elektronisk forretningsdrift er forretningsprosesser utført i digitale nettverk – innen en virksomhet eller integrert i verdikjeden mellom flere virksomheter.”

Fellesforum for e-handel, et prosjekt

under Nærings- og handelsdepartementet, skal være en pådriver for elektronisk forretningsdrift i offentlig og privat sektor. Forumet er rådgiver for myndighetene og skal bidra til bedre koordinering mellom aktører på området.

Fellesforum har opprettet **Handel.no** som en portal med informasjon og nyheter om elektronisk forretningsdrift. Nettstedet inneholder verktøy fra Verdiprogrammet, som veileder bedrifter gjennom en e-strategiprosess. www.handel.no

1.4 FORSKNING FOR INNOVASJON OG VERDISKAPING

Mål: *I opptrappingen av norsk forskning skal IT ha høy prioritet, og resultatene skal i størst mulig grad kommersialiseres.*

Norsk IT-forskning skal styrkes og IT skal ha høy prioritet i Norges forskningsråd. I tillegg er det behov for mer kunnskap om hvordan IT tas i bruk i samfunnet, og hvilke muligheter og begrensninger teknologien representerer. Det er også behov for å se IT-forskning i sammenheng med maritim forskning, miljøforskning og forskning innen logistikk og transport, samt innen en bredere ramme, forskning innen bioteknologi, utdanning osv.

Bedriftene har en betydelig rolle å spille i opptrappingen av norsk forskning. Derfor har Regjeringen innført en skattefradragtsordning for FoU-kostnader i mindre virksomheter. Bedrifter som ikke er i skatteposisjon, vil motta en overføring som tilsvarer skattefradraget. I tillegg til kostnader i forbindelse med forskning i egen regi omfatter ordningen også fradrag for kostnader ved innkjøp av forskningstjenester fra forskningsinstitusjoner godkjent av Norges forskningsråd. Slik godkjenning er forutsatt også å kunne bli gitt til utenlandske forskningsinstitusjoner.

Grunnleggende IT-kompetanse vil være avgjørende for næringslivets utviklingsmuligheter. Det er derfor viktig å satse på langsiktig næringsrettet FoU og oppbygging av gode fagmiljøer med strategisk kompetanse. Oppbygging av et større miljø for mikroteknologi, etableringen av SIMULA-senteret på Fornebu og den nye ordningen for Sentre for Fremragende Forskning (SFF) er eksempler på slike satsinger. Disse miljøene må få stabile og gode rammevilkår.

Ettersom store deler av IT-forskningen kjennetegnes ved svært kort tid fra forskningsresultatet foreligger til det blir kommersialisert, må rask integrering av resultatene sikres gjennom tett kontakt med norsk og internasjonalt næringsliv. Det skal oppmuntres til økt kommersialisering av forskningsresultater fra universiteter og høyskoler. Lovendringen om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere, som ble foreslått av Regjeringen i april 2002, vil bidra til en mer effektiv kommersialisering av forskningsresultater spesielt innen IT-forskning.

Prioritert tiltak: Deltakelse i Det europeiske forskningsområdet (ERA) innen informasjonssamfunnsteknologiene (IST)

Norge har deltatt i EUs tidligere rammeprogrammer for forskning. Regjeringen vil vurdere aktiv norsk deltakelse i EUs sjette rammeprogram og bidra til å bevisstgjøre norske IT-forskningsmiljøer om utfordringene med overgangen til Det europeiske forskningsområdet og IST-programmets visjon om "ambient intelligence" (allestedsnærværende intelligens).

Det skal sikres høy norsk deltakelse i europeisk forskningssamarbeid innen informasjonssamfunnsteknologiene (IST).

Ansvar: *Nærings- og handelsdepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Norges forskningsråd*

Frist: *Forberedelsene starter i 2002*

►► **Relevante planer:**

- *St. meld. nr. 41 (1998–1999) om elektronisk handel og forretningsdrift*
- *Fra A til B ... Bedre, tryggere og mer effektiv transport – med IKT, SD, 2002*
- *Strategi for eksport og internasjonalisering av IKT-næringen 2002–2003, NHD, 2001*

Det er store samfunnsinteresser knyttet til infrastruktur for elektronisk kommunikasjon. Samtidig er effektive elektroniske tjenester en viktig konkurransefaktor¹⁵.

Det norske telemarkedet ble liberalisert i 1998. Dette har styrket konkurransen, bidratt til nye tjenester, bedre tjenester og lavere priser. Det norske regelverket skal sikre konkurranse på telemarkedet og er i stor grad sammenfallende med EUs regler. Hittil viser erfaringene, både i EU-landene og hos oss, at regelverket langt på vei har virket. Konkurransen er styrket, men den er ennå ikke tilfredsstillende¹⁶. Telemetryndighetene har mange utfordringer å forholde seg til på områder hvor det fortsatt ikke er virksom konkurranse. Det er behov for å endre lovgivningen slik at den dekker hele området for elektronisk kommunikasjon.

Bredbånd er en viktig forutsetning for et konkurransedyktig og nyskapende næringsliv og en effektiv og tilgjengelig offentlig sektor. Bredbånd kan bidra til å redusere avstandsmuligheter og legge bedre til rette for bærekraftige lokalsamfunn.

Utbyggingen av bredbåndsnettet har ikke gått så raskt som forventet. Dette har flere årsaker:

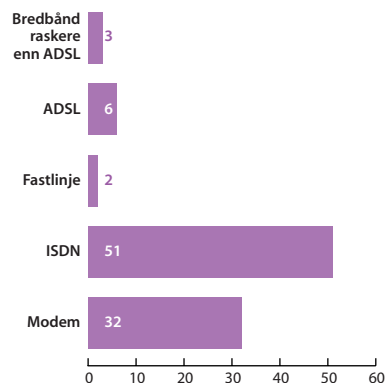
- Investeringsviljen og -evnen i telekomsektoren er betydelig svekket i løpet av de to siste årene.
- Konkurransen i det norske bredbåndsmarkedet er ikke tilfredsstillende.
- Det er utviklet få bredbåndstjenester som virkelig utnytter mulighetene.
- Brukerne er ikke alltid klar over nytten ved bredbånd.
- Utbygging av fremføringsveier for telenett har vært for dårlig koordinert.

Effektiv bruk av elektronisk kommunikasjon forutsetter ofte at den håndskrevne underskriften erstattes av elektroniske signaturer. Det er viktig at uvedkommende ikke kan endre eller få innsyn i informasjonen. Sikre, lett tilgjengelige og brukervennlige elektroniske signaturer er nødvendig både for å øke volumet og for å skape tillit til elektroniske transaksjoner.

For å være nyttige må disse løsningene standardiseres og gjøres lett tilgjengelig og enkle å bruke. De må også kunne brukes mot flest mulig tjenester på nettet og mot flest mulige kommunikasjonspartnere. Innføring av elektroniske signaturer krever kompetanse hos brukere og tilbydere.

Økt avhengighet av informasjonsteknologi over åpne nett gjør oss mer sårbare. Dette kan ramme viktige samfunnsfunksjoner som energiforsyning, redningstjeneste og telekommunikasjon. Truslene er mange; driftsforstyrrelser, hacking og organiserte angrep. Datakriminalitet viser en klart stigende tendens, og lovverket må tilpasses for å møte disse utfordringene. Sikring av viktig infrastruktur må skje i et samarbeid mellom offentlig og privat sektor og på tvers av landegrensene. I 2001 undertegnet Norge og 42 andre land Europarådets konvensjon om IT-kriminalitet.

Internett i husstandene

Tilknytning til Internett i husstandene. Status for type oppkobling til Internett, mars 2002.

Kilde: Norsk Gallup

►► Bredbånd er en samlebetegnelse på teleinfrastruktur med høy overføringskapasitet. Overføringskapasitet eller båndbredde måles i bit per sekund (bit/s). Det finnes ingen omforent definisjon for hva som er bredbånd. Med tilfredsstillende bredbåndskapasitet menes her en overføringskapasitet i transportnett og aksessnett som ikke begrenser den enkelte brukers mulighet til å utnytte moderne og fremtidsrettede multimedietjenester. Det finnes en rekke overføringsteknologier som kan kategoriseres som bredbånd. Blant disse er: Fiberoptisk kabel, xDSL som benytter eksisterende telefonlinjer, kabel-TV-nett, radioaksess og satellitt.

¹⁵ "Broadband Infrastructure deployment: The role of government assistance", OECD 2002
¹⁶ Analyse av det norske telekommarkedet, Post- og Teletilsynet, mai 2001

2.1 TILGANG TIL INFRASTRUKTUR FOR ELEKTRONISK KOMMUNIKASJON

Mål: Norge skal ha en robust, effektiv og allment tilgjengelig infrastruktur for elektronisk kommunikasjon basert på virksom konkurranse.

Markedsaktørene skal stå for utbyggingen av infrastrukturen for elektronisk kommunikasjon og valg av teknologi. Myndighetenes oppgave er å legge til rette for utbyggingen og for en virksom konkurranse. Dette vil sikre både sluttbrukere og leverandører tilgang til en landsdekkende og moderne infrastruktur. Myndighetene vil føre en teknologinøytral politikk for å sikre virksom konkurranse innen og mellom ulike teknologiske plattformer.

I mai 2002 vil Regjeringen legge frem en stortingsmelding om situasjonen på det norske mobilmarkedet. Stortingsmeldingen omhandler konkurransesituasjonen i mobilmarkedet og videreutviklingen av UMTS-utbyggingen i Norge. Målet er at Norge skal ha lave priser og ligge i front når det gjelder utvikling og bruk av nye tjenester.

Prioritert tiltak: Lov om elektronisk kommunikasjon

Regjeringen vil fremme en ny lov om elektronisk kommunikasjon som vil erstatte den nåværende teleloven. Det vil bli foreslått store endringer, blant annet i forhold til konsesjons- og klageordninger. Post- og teletilsynets rolle vil styrkes og klageadgangen effektiviseres. Bakgrunnen for å fremme en ny lov er også at Regjeringen ønsker å høste flere av gevinstene som liberaliseringen av telemarkedet har gitt. Regjeringen ønsker minst like gode rammebetingelser som i EU, hvor det i februar 2002 ble vedtatt et nytt rammeverk for elektronisk kommunikasjon.

Ansvar: Samferdselsdepartementet

Frist: Loven skal være implementert innen juli 2003

2.2 ØKT UTBREDELSE AV BREDBÅND

Mål: Det skal være gode markedstilbud om bredbånd i alle deler av landet. I løpet av 2005 skal alle grunnskoler, folkebibliotek og kommuneadministrasjoner ha tilbud om bredbåndstilknytning til konkurransedyktige priser. Innen utgangen av 2003 skal alle videregående skoler ha slikt tilbud. Videre tas det sikte på at alle sykehus skal ha bredbåndstilknytning til helsenett i løpet av 2002.

Det offentlige skal legge til rette for virksom konkurranse og bidra til etterspørsel etter bredbånd. I områder hvor det ikke er kommersielt grunnlag for utbygging vil Regjeringen vurdere særskilte tiltak. Markedet må imidlertid gis anledning til å virke før slike tiltak settes inn.

Regjeringen vil opprettholde ordningen med skattefri bruk av arbeidsgivers datautstyr og skattefri dekning av kostnader knyttet til hjemme-PC og bredbånd til PC-bruk. (Jf avsnitt 3.4) Regjeringen vil dessuten legge til rette for utbygging av et digitalt bakkenett for kringkasting, som også kan tilby bredbånd. En slik trådløs bredbåndstilknytning er særlig godt egnet for tynt befolkede områder. Ved konsesjonstildeling for digitalt bakkenett vil Regjeringen blant annet legge vekt på konkurransemessige forhold.

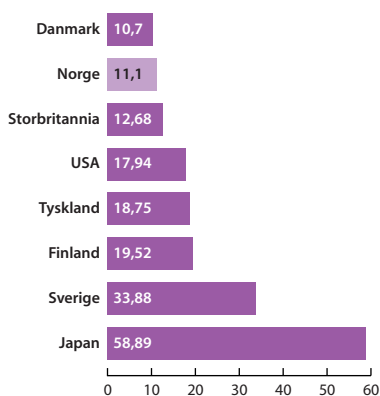
Prioritert tiltak: Bredbånd i kommunene

Regjeringen vil stimulere til utvikling av bredbåndstilbud gjennom HØYKOM-ordningen¹⁷. Det skal dessuten settes av ressurser til å formidle erfaringer og synliggjøre muligheter ved bruk av bredbånd i kommunene. Selektive tiltak for å stimulere etterspørselen vil bli vurdert. Det er også behov for systematiske opplegg for å samle lokal etterspørsel etter bredbånd. Dette behovet skal møtes ved å utprøve samarbeidsmodeller mellom offentlige og private virksomheter. Regjeringen har lagt frem en veileder om tilrettelegging av bredbånd i kommunene.

Ansvar: Nærings- og handelsdepartementet

Frist: 2003

Kapasitet i forhold til pris

Figuren gir en oversikt over pris på DSL i ulike land ved å sammenligne hvor stor total oppstrøms- og nedstrømskapasitet (Kbps) man får per USD i forskjellige land beregnet ved månedspris på ulike DSL-abonnementer. OECD The Development of Broadband Access in OECD Countries 2001.

2.3 ALLMENN BRUK AV ELEKTRONISKE SIGNATURER

Mål: Innen utgangen av 2005 skal forholdene være lagt til rette for allmenn bruk av standardbaserte elektroniske signaturer.

Regjeringen vil arbeide for at bedrifter og privatpersoner skal få enkel tilgang til elektronisk signatur. En allmenn infrastruktur for e-signaturer skal utvikles ved en effektiv utnyttelse av markedskreftene og konkurransemekanismene. Offentlige etater og private bedrifter bør samarbeide for å sikre at brukere av elektroniske signaturer ikke behøver å betale for bruk av signaturen hver gang en ny elektronisk tjeneste gjøres tilgjengelig.

Regjeringen vil dessuten arbeide for økt forståelse når det gjelder betydningen av elektroniske signaturer og hvordan de kan tas i bruk. Standardisert e-signatur skal innarbeides i relevante elektroniske tjenester fra det offentlige når det er kostnadmessig forsvarlig. Offentlig sektor skal påvirke leverandører til å samordne sine krav og kommunisere dem til markedet. Regjeringen vil arbeide for å få frem pilotprosjekter, særlig "klyngeprosjekter" der flere tjenesteleverandører går sammen om en standardisert kommersielt tilgjengelig eID/signaturløsning, slik at kostnader ved å ta løsningen i bruk kan deles. Videre bør leverandører av eID/signaturløsninger og andre tilrodde tjenester (notar, valideringstjeneste) inngå samarbeid for å få frem felles avtaler og teknologiske standarder som kan åpne for tilstrekkelig grad av samtrafikk dem imellom.

Prioritert tiltak: Allmenn infrastruktur for elektroniske signaturer

Regjeringen vil arbeide for at det etableres en samfunnsinfrastruktur for elektroniske signaturer i Norge. Dette arbeidet vil basere seg på en felles nasjonal strategi for etablering av en samfunnsinfrastruktur for elektronisk ID/signatur som utarbeides av Nasjonalt PKI¹⁸ - forum¹⁹. Infrastrukturen skal bygges opp i partnerskap mellom offentlige og private tjenesteleverandører og brukere. Regjeringen skal sørge for nødvendige koordineringstiltak innen standarder, samtrafikk og samordnet etterspørsel.

Ansvar: Nærings- og handelsdepartementet i samarbeid med Arbeids- og administrasjonsdepartementet

Frist: Strategien legges frem i mai 2002

2.4 EN KULTUR FOR SIKKERHET

Mål: Det skal bygges en sikkerhetskultur knyttet til bruk og utvikling av informasjonssystemer og elektronisk kommunikasjon.

Sikkerhet er nødvendig i alle ledd. Regjeringen legger til grunn at informasjonssikkerhet er et lederansvar i den enkelte virksomhet.

I samarbeid med privat sektor vil Regjeringen arbeide for å utvikle en sikkerhetskultur i forhold til trusler, ansvar, respekt for andres legitime interesser og gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser. Rutiner for sikkerhet og beskyttelsestiltak må utarbeides så man er forberedt på umiddelbar varsel og iverksettelse av mottiltak ved sikkerhetsbrudd. Bevisstgjøring vil bli prioritert. IT-næringen skal stimuleres til å bygge inn sikkerhet i programvare og systemer, og det skal stimuleres til bruk av sertifiseringsordninger for IT-sikkerhet. Regjeringen vil gjennomgå lov- og regelverket for IT-sikkerhet med tanke på samordnet håndheving slik at offentlige og private virksomheter kan etterleve regelverket på en effektiv måte.

Prioritert tiltak: Bevisstgjøring om IT-sikkerhet

Regjeringen vil styrke arbeidet med å bevisstgjøre alle deltakerne i informasjonssamfunnet om IT-sikkerhet. Veilednings- og informasjonsmateriell skal utarbeides og gjøres tilgjengelig for forbrukere, bedrifter og offentlige virksomheter. Det skal arbeides for å etablere et flerårig forsknings- og utviklingsprogram for informasjonssikkerhet.

►► **Født med bredbånd** er et prosjekt som skal bidra til en trygg og helhetlig tjeneste for gravide og fødende kvinner i distriktene. Prosjektet er basert på bruk av telemedisin til synkron og asynkron overføring av ultralydbilder og etablering av en videokonferanseforbindelse mellom Lofoten sykehus og Nordland Sentralsykehus (NSS). Det skal også sikre jordmødre og gynekologer ved Lofoten sykehus best mulig støtte fra kvinneklinikken ved NSS. Prosjektet er delvis finansiert av Høykom og baserer seg på bruk av bredbåndnett.

►► **Elektronisk signatur** er et samlebegrep som dekker en knippe teknologier som skal gjøre det mulig å gjennomføre elektroniske transaksjoner med samme grad av pålitelighet, sikkerhet og tillit som papirbaserte.

Digital signatur er den mest utbredte teknologien som utover å sørge for signatur også kan sikre elektroniske dokumenter mot innsyn og forfalskning under overføring. Digitale signaturer trenger en egen infrastruktur (Public Key Infrastructure, PKI) for å kunne brukes i stor skala.

Elektronisk ID (eID) er bruk av PKI for adgang til elektroniske tjenester som erstatter pin-koder, passord og andre former for tilgangskontroll.

¹⁸ Public Key Infrastructure, infrastruktur for bruk av digital signatur i stor skala
¹⁹ PKI-Forum er en dialogarena for aktører med interesse for utbredelse av digital signatur og PKI i Norge

Ansvar: Nærings- og handelsdepartementet, Justisdepartementet, Forsvarsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet og Barne- og familiedepartementet

Frist: Oppstart i 2003

2.5 ROBUST INFRASTRUKTUR OG INFORMASJONSSYSTEMER

Mål: Viktig infrastruktur for elektronisk kommunikasjon skal være robust og sikker, og kritiske informasjonssystemer skal sikres for å minimalisere konsekvenser ved driftsavbrudd.

Regjeringen vil legge frem en nasjonal strategi for informasjonssikkerhet. Målet er å redusere sårbarheten og skape tillit til elektronisk kommunikasjon og IT generelt. En slik strategi må foreta avveininger mellom personvern og bekjempelse av kriminalitet og avveininger mellom behovet for å sikre effektivitet i forhold til sikring av informasjon.

Et målrettet militært-sivilt samarbeid kan føre til at staten som storbruker bidrar til å utvikle en sikkerhetsindustri i Norge, og samtidig vise veien for andre når det gjelder anskaffelse og bruk av avanserte IT-sikkerhetsverktøy.

Lovgivning om datakriminalitet og regelverk for etterforskning av slike saker skal revideres slik at det samsvarer med den europeiske konvensjonen om bekjempelse av datakriminalitet og bruk av IT i kriminell virksomhet. Dette vil styrke politiets mulighet til å bekjempe slik kriminalitet og bidra til å styrke IT-sikkerheten i samfunnet.

Prioritert tiltak: Senter for informasjonssikring

Regjeringen har etablert et Senter for informasjonssikring. Det skal etableres ordninger for å kartlegge trusselbildet mot norske IT-systemer. Samarbeid og informasjonsutveksling om trusler og sårbarhetsfaktorer skal styrkes.

Ordningen med et Varslingssystem for digital infrastruktur²⁰ (VDI) skal utvides og erfaringer vil bli tilgjengelig for aktuelle samarbeidspartnere.

Ansvar: Nærings- og handelsdepartementet og Justisdepartementet

Frist: Innen utgangen av 2002

► Relevante planer:

- Bredbånd i kommunene – Hva er bredbånd, hvorfor er det nyttig og hvordan kan det brukes?, SD, 2002
- Bredbåndskommunikasjon – handlingsplan, NHD, 2000
- Bredbåndskommunikasjon – statusrapport, NHD, 2001
- Si@ – Elektronisk samhandling i helse- og sosialsektoren, Statlig tiltaksplan 2001–2003, SHD, 2001
- Norsk kryptopolitikk, NHD, 2001
- St. meld. nr. 17 (2001–2002) Samfunnssikkerhet, Veien til et mindre sårbart samfunn
- St. meld. nr. 47 (2000–2001) Telesikkerhet og –beredskap i et telemarked i fri konkurranse
- NOU 2000:24 Et sårbart samfunn
- NOU 2001:10 Uten penn og blekk
- Lov av 15.06.2001 nr. 81 om elektronisk signatur
- Lov av 20.03.1998 om forebyggende sikkerhet (sikkerhetsloven) med forskrifter

Kompetanse er samfunnets viktigste ressurs²¹ og en av de viktigste faktorene for verdiskaping og økonomisk vekst. Kompetansekravene vi stilles overfor er høyere i dag enn for noen tiår siden. Manglende kompetanse kan lett blokkere for deltakelse i det digitale samfunn.

En stor del av befolkningen opparbeider seg IT-kompetanse på arbeidsplassen. De som ikke har tilgang til Internett hjemme eller gjennom arbeidet kan få problemer når stadig flere nødvendige gjøremål som bank- og posttjenester, informasjonsinnhenting og levering av selvangivelsen utføres elektronisk.

Vi må bli flinkere til å fornye oss og styrke vår kompetanse. Bedriftene må omdefinere sine forretningsideer og tilpasse seg nye omgivelser. Det er behov for kompetanse med vekt på blant annet organisasjon, teknologi og nye forretningsstrategier. På samme måte er det viktig å sørge for at hele næringslivet får gode muligheter for kompetanseheving uavhengig av næringssektor, størrelse eller geografi. Her kan e-læring være et viktig hjelpemiddel.

Selv om vi har sett en nedgang i *dot-com-bransjen* er det fortsatt behov for robust og fleksibel IT-kompetanse. Rekruttering til teknologifag er en viktig forutsetning, og her ligger Norge dårlig an i forhold til andre land det er naturlig å sammenligne seg med.

Bruk av IT kan øke kvaliteten i undervisningen og gi en bedre tilpasset lærings situasjon for den enkelte. Bruk av multimedia med kombinasjonen av tekst, lyd, bilder og video bidrar til rikere formidling av kunnskap, bedre motivasjon, økt innsats og større læringseffekt. Dette forutsetter en god teknologisk infrastruktur.

Implementering av IT i utdanningen krever et helhetlig grep, og det er viktig å identifisere hindringer. Vellykket bruk av IT er ikke et spørsmål om mengde, men om tilrettelegging av nye læringsmiljøer, tilgang til digitale læremidler og kvalitet. Det betyr at læreplaner og rammebetingelser spiller sammen slik at IT kan gi lærere og elever et bedre læringsmiljø.

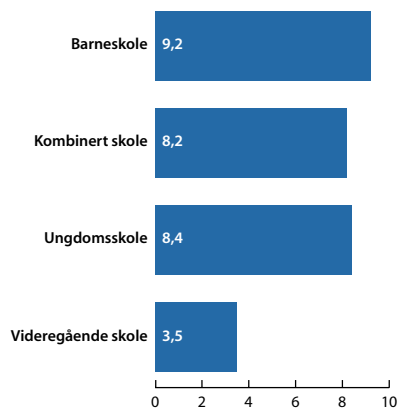
Det digitale samfunn kan gi ulikhet på nye områder og betydningen av basiskompetanse og kulturell identitet blir viktigere. Skoler og bibliotek er sentrale i arbeidet for å motvirke en uheldig utvikling. Vi må øke og fokusere satsingen i skolen for å styrke samfunnets IT-kompetanse, for å motvirke nye kompetanseskiller og for å sikre at elevene får nødvendig bakgrunn for å tilegne seg ny kunnskap på nye måter.

3.1 IT I UTDANNING OG LÆRING

Mål: IT skal bidra til et styrket læringsmiljø, individtilpasset læring og bedre kvalitet i utdanningen.

Over tid har det vært gjort store IT-investeringer i skolen, og nå vil Regjeringen satse nasjonalt for å få full uttelling fra disse investeringene. Indikasjoner tyder på at det er for store forskjeller mellom skoler i satsingen på IT. PC-dekkingen varierer, og bare halvparten av norske kommuner har vedtatt å investere i IT-utstyr og infrastruktur i skolene. De færreste kommunene har konkrete mål for antall elever pr. PC²². Til nå har det vært mulig for kommunene ikke å ta i bruk IT i undervisningen i grunnskolen. Regjeringen vil fjerne denne muligheten.

Antall elever per PC

Antall PC'er per elev er størst i videregående skole hvor det i gjennomsnitt er 3,5 elever per PC. I barneskolene er tettheten lavest med 9,2 elever per PC. Kilde: UFD/Norsk Gallup 2002

21 Blant annet dokumentert av OECD

22 Rapport av Kommunenes Sentralforbund om IT-bruk i kommunene, utført av Norsk Gallup 2002

3

►► Fronter er et norsk e-lærings program-vareselskap som leverer løsninger for samarbeid via Internett, med hovedfokus på undervisning og prosjektledelse. Fronter har solgt 150.000 lisenser av sitt verktøy Classfronter, som nå benyttes ved 28 av landets universiteter og høyskoler, ved over 100 videregående skoler, flere grunnskoler, samt en rekke bedrifter og forbund. I Nederland innføres Fronters teknologi i samtlige skoler i byen Haag hvor 65.000 nederlandske skolebarn får "digitale klasserom".
www.fronter.no

►► Fra 1. januar 2002 er det gjort endringer i regelverket for arbeidsinnvandring:

- Spesialister (personer med fagutdanning minst tilsvarende videregående skole) fra visumpliktige land kan få visum for å reise til Norge og finne jobb ("jobbsøkervisum").
- Adgang til å søke om arbeidstillatelse fra Norge utvides.
- Adgang til å gi midlertidig arbeidstillatelser til personer som har levert søknad om arbeidstillatelse utvides.
- Enkelte norske utenriksstasjoner får adgang til å innvilge søknader om arbeidstillatelse som spesialist når det ikke er tvil om at vilkårene er oppfylt.

Regjeringen har fire innsatsområder for IT i utdanningen:

- digitalt innhold
- kompetanseutvikling for lærere og skoleledere
- infrastruktur
- forskning og utviklingsarbeid

Regjeringen vil intensivere arbeidet med å utvikle digitale læremidler som er enkle å oppdatere og som kan tilpasses elevens behov. Digitale læremidler må supplere de tradisjonelle. Utfordringen blir å utvikle helhetlige konsepter der flere læremidler inngår.

Alle elever skal få tilgang til PC med Internett-tilkobling. Satsning på bredbånd i skolen er en viktig forutsetning for å utvikle nye læringsformer og for å styrke den generelle utbredelsen av bredbånd (se avsnitt 2.2). Regjeringen vil sikre skolene gode tilbud om bredbånd og effektive driftsløsninger, blant annet gjennom Utdannings- og forskningsdepartementets prosjekt knyttet til Nasjonalt læringsnett. Læringsnettet vil være en ramme rundt utbygging av bredbånd til norske skoler og videre satsing på digitale læremidler. Inngangen til læringsnettet sikres gjennom en ny felles nasjonal utdanningsportal. Videre har Husbanken etablert en låneordning for utbedring av skolebygg som også kan benyttes til etablering av bredbånd.

Prioritert tiltak: IT-utdanning for lærere

Regjeringen vil tilby 40 000 lærere etterutdanning i bruk av IT. Etterutdanningen vil fokusere på pedagogisk bruk av IT, herunder også etikk, juridiske utfordringer knyttet til bruk av Internett og kildekritikk. Det er dessuten igangsatt et større prosjekt for å sikre at alle nyutdannede lærere har grunnleggende ferdigheter i pedagogisk bruk av IT i undervisning og læring.

Ansvar: Utdannings- og forskningsdepartementet

Frist: Innen utgangen av skoleåret 2003/2004

3.2 TILGANG PÅ KOMPETENT ARBEIDSKRAFT

Mål: Det skal være tilstrekkelig tilgang til arbeidskraft både med spisskompetanse og generell kompetanse på IT-området.

Teknologifag er viktig for videre forskning og studier innen IT. Regjeringen vil øke andelen teknologifagsstudenter ved norske universiteter og høyskoler. Det skal etableres et felles råd mellom næringsliv og utdanningsmyndigheter for å drøfte kompetansebehovet i et 4–6 års perspektiv. Det skal sikres flere lærerkrefter og iverksettes kampanjer for å styrke rekrutteringen – ikke minst når det gjelder kvinner.

Det er en økende internasjonal konkurranse om kvalifiserte arbeidstakere. Norge må ha regelverk og ordninger som bidrar til at vi tiltrekker oss slik arbeidskraft. Regelverket ble endret fra 1. januar 2002 og det er blitt enklere for næringslivet å rekruttere spesialister fra land utenfor EØS-området. Disse endringene vil redusere saksbehandlingstiden når det gjelder søknader om arbeids- og oppholdstillatelse.

Prioritert tiltak: Gjennomgang av kapasiteten og kvaliteten ved IT-fag

I samarbeid med næringslivet vil Regjeringen gjennomgå utdanningskapasitet og kvalitet på IT-fag ved norske høyskoler og universiteter. Det skal utarbeides årlige kompetanseregnskap for å kartlegge utviklingen på en rekke områder og for å sammenligne resultatene med andre land.

Ansvar: Utdannings- og forskningsdepartementet

Frist: Gjennomgang innen utgangen av 2002, deretter årlige kompetanseregnskap

3

3.3 KOMPETANSE I VIRKSOMHETENE

Mål: Norske virksomheter skal ha nødvendig kompetanse til å kunne utnytte mulighetene ved bruk av informasjonsteknologi.

Kompetanseutviklingsprogrammet som er en del av kompetansereformen skal gjennom tilskudd til prosjekter bidra til å styrke kompetansen i både privat og offentlig sektor. En underveisevaluering av programmet tyder på at kvaliteten på opplæringstilbudene forbedres gjennom bruk av IT, men også på at IT bør kombineres med andre opplæringsformer for å fungere godt i opplæring av voksne. Det tas sikte på å sammenstille og spre erfaringer fra vellykkede prosjekter slik at disse kan komme hele arbeidslivet til gode, herunder prosjekter om bruk av IT i opplæring av voksne.

Tillit og kompetanse er sentralt for at virksomheter skal anvende elektroniske forretningsdrift på best mulig måte. For å motivere flere bedrifter er det nødvendig med erfaringsformidling og *best practices*. Myndighetene vil i samarbeid med næringslivet vurdere hvordan bedriftenes behov for praktisk og teoretisk kompetanse innen elektronisk forretningsdrift skal møtes på en best mulig måte.

Det offentlige vil, ved å ta i bruk den elektroniske markedsplassen for offentlig innkjøp²³, bidra til kompetanseheving og praktisering av elektronisk handel hos offentlige innkjøpere og leverandører til markedsplassen.

Prioritert tiltak: Oppfølging av den elektroniske markedsplassen for offentlige innkjøp
Utviklingen av den elektroniske markedsplassen vil følges nøye. En serie regionale informasjonsmøter arrangeres i mai/juni 2002. Videre oppfølgingstiltak for å bidra til motivasjon, kompetanse og samarbeid vil vurderes fortløpende. Leverandørene vil være en viktig målgruppe.

Ansvar: Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet
Frist: 2003

3.4 KOMPETANSE GJENNOM DELTAKELSE

Mål: Befolkningen skal ha tilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter til å benytte seg av teknologiens muligheter.

Regjeringen vil arbeide for å øke befolkningens generelle IT-kompetanse. Vi må sikre deltagelse gjennom å motvirke nye digitale skillelinjer. Bibliotek og skole har en viktig rolle i å tilby både tilgang og opplæring.

Generell basiskompetanse er viktig for å tilegne seg IT-kompetanse. Derfor skal egenandelen reduseres for kurs som fører frem til eksamen på videregående nivå eller til fagprøven. Det skal tilbys opplærings- og veiledningstilbud for å motivere flere voksne til å ta i bruk IT, blant annet gjennom Utdannings- og forskningsdepartementets prosjekt "IKT for hvermannsen"²⁴. Innvandrere er en viktig målgruppe. Innvandrere skal dessuten tilbys fleksible opplæringstilbud for integrering og norskopplæring. Læremidler er nå under utvikling, med IT som en vesentlig del av opplæringen. Programmet skal tas i bruk i opplæringsinstitusjoner, på arbeidsplasser og hjemme.

Prioritert tiltak: Skattefradrag for hjemme-PC og bredbånd

Regjeringen vil opprettholde ordningen med skattefrie bruk av arbeidsgivers datautstyr og skattefrie dekning av kostnader knyttet til hjemme-PC og bredbånd til PC-bruk. Regjeringen har besluttet å videreføre ordningen med skattefritak for trekk i lønn for å finansiere hjemme-PC hos ansatte. Denne ordningen skal gis en formell regelfesting gjennom forskriftsendring eller lovendring.

Ansvar: Finansdepartementet

Frist: Ordningen vil bli regelfestet 2002/2003

►► Datakortet

– I løpet av 2002 vil over 100.000 personer i Norge ha tatt en eller flere av Datakortets tester, enten som en del av et undervisningsopplegg eller som dokumentasjon av egen realkompetanse. Datakort-konseptet er en del av det internasjonale samarbeidet European Computer Driving Licence. Det er tilsvarende organisasjoner i over 30 land hvor over 1,2 millioner personer har tatt testene.

www.datakortet.no

►► Foreningen Seniornett Norge har to år på rad arrangert egne SeniorSurf-dager for å få flere eldre til å benytte IT. I 2001 mobiliserte de rundt 400 Internett-møteplasser over hele landet hvor det ble tilbudt veiledning og kurs for eldre. Til sammen har de mobilisert ca 20.000 eldre til å prøve IT og Internett.

www.seniornett.no

►► Oslo kommune og Utdannings- og forskningsdepartementet samarbeider om prosjektet IKT i flerkulturelle skoler. I prosjektet, som omfatter tre skoler i de østlige bydelene i hovedstaden, skal man utforske mulighetene IT gir i arbeidet på skoler med mange elever med ulik kulturell og språklig bakgrunn. Styrking av lese- og skriveopplæring i norsk og morsmål og utvikling av samarbeidet skole – hjem står sentralt.

►► Relevante planer:

- IKT i norsk utdanning – Årsplan for 2002, UFD, 2002
- IKT i norsk utdanning, KUF, 2000
- Handlingsplan for IKT-kompetanse i staten, AAD, mars 2001

²³ www.ehandel.dep.no

²⁴ <http://www.vox.no>

►► *Med elektronisk innhold menes hele verdikjeden, fra basisdata til avledete tjenester for private og profesjonelle brukere, basert på digital teknologi. Innholdet kan være offentlig eller privat eid. Begrepet inkluderer ikke teknisk infrastruktur.*

►► *eContent ble opprettet som en del av eEurope-initiativet. Initiativet legger særlig vekt på de mulighetene den europeiske innholdsindustrien har til å kunne utnytte det kulturelle mangfoldet i Europa. eContent er et markedsrettet program som varer fra januar 2001 til januar 2005. Norge deltar i programmet gjennom EØS-avtalen. I programmets levetid skal det deles ut 100 mill. til kommersielle prosjekter som kan bidra til å nå følgende målsetninger:*

- å øke tilgang til og utnyttelse av offentlig informasjon*
- å fremme innholdsproduksjon i et flerspråklig og flerkulturelt miljø*
- å stimulere dynamikken i markedet for digital innhold*

►► *For 2,5 G mobil Internett i Japan har alle tre teleoperatørene på markedet tilrettelagt for innholdsleverandørene ved bare å ta 9 prosent royalty på deres inntekter. Betaling skjer gjennom mobilregningen og garanteres av teleselskapene. Betalingen for mobil innhold i Japan, fra dagens 73 millioner brukere, utgjør 300 mill. USD i året. Brukerne betaler imidlertid 3 mrd USD i året i tillegg for den tilhørende teletjenesten. Teleselskapene får altså store inntekter, selv om deres andel av betalingen for innhold bare er 9 prosent.*

Internett er blitt verdens viktigste møteplass for kultur, underholdning, økonomi og vitenskap. Utviklingen av innhold gir mange utfordringer for det offentlige, blant annet å:

- sikre økonomiske rammebetingelser som ikke gjør forskjell mellom elektroniske og andre medier
- fremme konkurranse og mangfold i markedet
- sikre tilgang til kulturarven og sørge for at offentlig elektronisk materiale forblir tilgjengelig.
- sikre bruk og utvikling av norsk (både bokmål og nynorsk) og samisk språk i en verden som blir stadig mer preget av angloamerikansk kultur.
- sørge for åpne standarder og muligheter for informasjonsutveksling og gjenfinning
- utvikle ordninger som "siviliserer" Internett til en arena som ivaretar ytringsfrihet, opphavsrett, personvern, forbrukerrettigheter og som beskytter mot ulovlig og uønsket innhold.

Globaliseringen er resultat blant annet av sammensmeltingen av teknologier, kulturer og økonomiske systemer. Internett har gitt nye møte- og markeds plasser og nye normer for menneskelige relasjoner – et nytt, globalt og virtuelt offentlig rom som utfordrer vår kultur, vår væremåte, og som skaper muligheter for næringsutvikling.

Regjeringens strategi for elektronisk innhold ble lagt frem 9. april 2002. Den retter oppmerksomheten blant annet mot disse utfordringene. Strategiens pilotprosjekter tar utgangspunkt i prinsipielle problemstillinger med vekt på prispolitikk, opphavsrett, metadata fra ulike kilder og sikkerhet/personvern. Pilotprosjektene er avgrenset til 5 områder: Elektroniske kart, språkteknologi, kunnskapskilder på norsk, utnyttelse av elektronisk informasjon i helsevesenet og samisk IT. Hensikten er å vinne erfaring for å utvikle best mulig løsninger.

4.1 TILGANG PÅ MANGFOLDIG INNHOOLD

Mål: *Det skal være god tilgang på mangfoldig elektronisk kvalitetsinnhold tilrettelagt for norske forhold eller med eksportpotensial.*

Internett er både globalt og lokalt. Samtidig som Internett åpner for tilgang til et globalt innhold for en flerkulturell befolkning, har myndighetene også et ansvar for å ta vare på, utvikle og tilgjengeliggjøre vår kulturarv. Digitaliseringen øker tilgjengeligheten til arkiv-, bibliotek- og museums materiale, men den reiser også betydelige utfordringer når det gjelder spørsmål om hvilket utvalg av materialet som skal digitaliseres og når det gjelder å sikre lesbarheten over tid.

Den manglende betalingsvilligheten for generell kunnskap rammer i særlig grad små språksamfunn som det norske. Etter nedgangen i markedet for store trykte leksika er det startet et arbeid for å sikre alternativ tilgang på norske kunnskapskilder. Vi må finne vår tids form for nettbasert, kvalitetssikret innhold – en form som kan være annerledes enn den tradisjonelle leksikonformen. Regjeringen har tatt initiativ til et prøveprosjekt for å sikre kunnskapskilder på norsk i form av opprettelsen av en kunnskapsportal.

Prioritert tiltak: Kunnskapskilder på norsk

Det skal opprettes en Internettbasert kunnskapsportal for å sammenstille offentlige og private kunnskapskilder. Portalen skal vise videre til utvalgte og kvalitetssikrede kunnskapsressurser og dermed gjøre det enklere for brukerne å orientere seg i informasjonsflommen. Det skal igangsettes pilotprosjekter, blant annet innen multimedia og for å fremme kunnskapsressurser på nynorsk og samisk. Kunnskapskilder på norsk vil være et forsøksprosjekt i regi av Nasjonalbiblioteket og Læringscenteret i fellesskap.

Ansvar: Kultur- og kirke departementet i samarbeid med Utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet

Frist: Desember 2003

4.2 EN KONKURRANSEDYKTIG INNHOLDSNÆRING

Mål: *Norsk innholdsnæring skal være internasjonalt konkurransedyktig, og det skal være konkurranse og mangfold i produksjon og spredning av elektronisk innhold i Norge.*

Vi står overfor utvikling av nye innholdsformer gjennom nye aktører og nye leverandører. Aktører som ikke behersker nye formidlingsformer og nye krav forsvinner og nye innholdsprodusenter kommer til. Innholdsprodusentene møter en ny generasjon brukere med nye krav og forventninger. Regjeringen vil sørge for rammebetingelser som muliggjør utvikling av en internasjonalt konkurransedyktig norsk innholdsindustri. Målet er likebehandling av elektroniske og tradisjonelle medier dersom ikke andre mål eller vilkår gir saklig grunnlag for ulik behandling.

Innen EU er det ulik behandling av merverdiavgift mellom medlemslandene når det gjelder trykte og elektroniske medier. I Danmark er det full sats, det vil si 25 prosent, på omsetning av både trykte og elektroniske bøker. Når det gjelder aviser er det nullsats på omsetning av trykte aviser, mens omsetning av elektronisk nyhetsformidling er avgiftspliktig med full sats. I Sverige er det 24 prosent moms på omsetning av elektroniske bøker og aviser, mens det er 6 prosent på omsetning av trykte bøker og aviser. I England er momssatsen på trykte og elektroniske medier (både bøker og aviser) henholdsvis 0 og 17,5 prosent. I Norge er det ikke moms ved omsetning av trykte bøker og aviser, mens elektroniske publikasjoner som omsettes mot vederlag er momspliktig med 24 prosent. Den norske pressestøtten gjelder videre kun trykte medier. En momsmessig likebehandling av trykte og elektroniske medier kan oppnås på ulike måter. Det er generelt ikke ønskelig å øke muligheten for momsfratak. Endringer på dette området krever nærmere utredninger.

Mangelen på gode forretningsmodeller for inntektsfordelingen mellom innholdsformidlere og nettoperatører er et problem. Brukerne opplever ofte "å ha betalt nok" når de har betalt nettoperatøren, mens innholdsleverandøren som oftest ikke får noen godtgjørelse for sin formidling.

Ordninger for avgrensede kjøp, abonnementspakker, mikrobetalingsløsninger, større sikkerhet knyttet til kjøp og salg av elektronisk innhold og andre betalingsmekanismer kan også gi et bedre næringsgrunnlag for innholdsleverandørene.

I verdikjeden for produksjon og distribusjon av elektronisk innhold kan det finnes flaskehalsen hvor det kan oppstå monopollignende tilstander. Det kan være krav om bruk av programvare fra en dominerende leverandør, krav om å selge innholdet gjennom bestemte betalingsordninger eller krav om å få innholdets kvalitet og opphav godkjent av bestemte kontrollinstanser.

På det tekniske plan må produksjon av innhold baseres på åpne standarder. Det er viktig at myndighetene støtter åpne standarder, både internt og i samkvem med brukerne.

Arbeidet med IT-standardisering skal følges opp. I de senere år har dette arbeidet fått økende betydning samtidig som den norske deltakelsen har vært synkende. Regjeringen vil vurdere å starte et nasjonalt standardiseringsprosjekt for å sikre sterkere norsk deltakelse i det internasjonale arbeidet.

Prioritert tiltak: Forholdet mellom innholdsleverandører og teleoperatører

Regjeringen vil gjennomføre en bred studie av utfordringene innenfor sammensmeltning av data, telefoni og mediateknologi samt konkurranseforholdet mellom innholdsleverandører og teknologiselskaper. Målet er å legge til rette for langsiktige politiske beslutninger og å stimulere til nyskaping og næringsutvikling.

Ansvar: *Nærings- og handelsdepartementet i samarbeid med Kultur og kirkedepartementet, Samferdselsdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet*

Frist: 2003

►► Oxford University Press har startet utviklingen av et oppslagsverk som i 2010 vil ha 1,5 millioner artikler i fire språk, og som vil bli verdens største nettleksikon. Ca. 200 personer er allerede satt i arbeid, hovedsaklig i India, for å digitalisere eksisterende bøker.

Adgang til nettleksikonet vil bli gitt gjennom abonnementsordninger, med priser fra 175 £ per år for skoler til 3.000 £ per år for store bibliotek. www.oxfordreference.com

4

4.3 TILGANG OG STATENS ROLLER

Mål: *Innholdsproduksjon skal bidra til å modernisere offentlig sektor og sikre demokratisk deltakelse.*

►► NRK har kostnadsberegnet digitalisering av sitt lydarkiv til ca. 40 mill kroner og sitt film/videoarkiv til ca. 220 mill kroner.

Særlig film/video-arkivet haster det med å få digitalisert da deler av det er lagret på medier som forvitrer. NRKs arkiv utgjør det en kan kalle nasjonens minnebok i lyd og bilder – en kulturskatt for det norske samfunn.

Utvikling av innhold bør hovedsakelig skje i markedet, men på enkelte områder har det offentlige et særlig ansvar. Det gjelder blant annet i forhold til å sikre tilgang til de store og verdifulle offentlige datamengdene.

Prinsippene for tilgang til offentlig datamateriale har vært vurdert lenge, men det er ikke trukket klare konklusjoner. Myndighetene skal sørge for tilgang, samtidig som offentlige institusjoner må innfri inntjeningskrav. Rettigheter er også et viktig hensyn, og det er en grunnleggende rettighet for alle å ha uhindret tilgang på viktig informasjon. Viktige problemstillinger knyttet til statens roller og statens prispolitikk skal utredes nærmere.

Offentlig informasjon på nett må formidles på bokmål, nynorsk, samisk og viktige minoritetsspråk.

Prioritert tiltak: Økt tilgang til stedfestet informasjon

Statens kartverk skal lede et prosjekt som skal legge til rette for at statlig stedfestet informasjon kan sammenstilles og presenteres på en åpen og standardisert måte. Prosjektet vil bli nært knyttet opp mot Kartverkets arbeid med en nasjonal infrastruktur for geografisk informasjon. Det vil bli lagt vekt på forpliktende samarbeid mellom statlige etater, men også andre virksomheter – spesielt kommuner – kan trekkes inn. Prosjektet vil bygge på erfaringene fra HØYKOM-prosjektet "Geodata på nett".

Ansvar: Miljøverndepartementet

Frist: Første delrapport januar 2003

4.4 BEKJEMPELSE AV ULOVLIG OG SKADELIG INNHOLD

Mål: *Informasjon og holdningsskapende arbeid skal bidra til å bekjempe ulovlig og skadelig innhold på Internett.*

Sikkerhet handler om teknisk beskyttelse, mens trygghet handler om tiltak mot ulovlig og skadelig innhold. Begge deler er nødvendig for å øke publikums tillit til mediet. Regjeringen vil bekjempe ulovlig pornografi og rasisme på Internett. Bruk av klassifiseringsverktøy og filtre kan være nyttige verktøy for å unngå ulovlig og skadelig materiale, men disse hjelpemidlene har betydelige svakheter publikum bør kjenne til. Hovedstrategien vil derfor være bevisstgjøringsarbeid og etablering av tipslinjer.

Utvikling av tekniske verktøy for sikkerhets- og trygghetsarbeidet bør ideelt sett drives frem av markedet. Slike løsninger har markedspotensial, og utviklingen av slike produkter bør skje uten offentlige inngrep. Det offentlige har likevel et ansvar for å gi informasjon om de ulike løsningene og påse at gode løsninger er tilgjengelig for publikum.

Prioritert tiltak: Bevisstgjøring om ulovlig og skadelig innhold rettet mot barn

Regjeringen la i 2001 frem en tiltaksplan for barn, unge og Internett. Det skal etableres et ressurscenter på Internett for tryggere bruk av nettet. Videre vil en starte bevisstgjøringsprosjekter overfor barn og unge. Statens filmtilsyn planlegger å delta i et nordisk prosjekt der de blant annet vil undersøke barn og unges risikoforferd i forbindelse med nye medier.

Ansvar: Kultur- og kirke departementet i samarbeid med Barne- og familiedepartementet

Frist: Oppstart i 2002

►► **Relevante planer:**

- Strategi for elektronisk innhold, NHD, 2002
- Si@ – Elektronisk samhandling i helse- og sosialsektoren, Statlig tiltaksplan 2001–2003, SHD, 2001
- Strategi for IT i miljøvernforvaltningen, MD, 2001
- Tiltaksplan – barn, unge og Internett, BFD, 2001

En moderne offentlig sektor

5

I januar 2002 la Regjeringen frem sitt program for modernisering i offentlig sektor. Visjonen er en offentlig sektor med aktiv deltakelse på demokratiske arenaer, med likeverdige og individrettede tjenester av høy kvalitet, med en effektiv ressursbruk og hvor effektive offentlige tjenester skal bli et konkurransefortrinn for næringslivet. IT er et viktig virkemiddel for å oppnå dette.

Med økende velstand, utdanning og kompetanse har vi blitt mer krevende kunder. Både næringslivet og folk flest har gode forutsetninger for å bruke IT på et avansert nivå og vil forvente å kunne benytte elektroniske tjenester også fra offentlig sektor. Vår høye bruk av Internett må gjenspeiles i en moderne elektronisk forvaltning som skal bidra til å gjøre hverdagen enklere for kundene.

Hvert år bruker forvaltningen ca 5 milliarder kroner på IT. I mange tilfeller har dette gitt økt produktivitet, flere tjenester og bedre tjenester. Men, det er fortsatt store forskjeller på hvor langt etatene og kommunene²⁵ har kommet.

Det er en utfordring for forvaltningen å bedre kvaliteten og effektiviteten i tjenesteproduksjonen. Det er ingen selvfølge at investeringer i informasjonsteknologi bidrar til effektivisering. Det forutsetter blant annet organisasjonsendringer, motivasjon og kunnskap blant ledere og ansatte. Det er viktig at forvaltningen trekker på erfaringene både fra egen og fra privat sektor. Det er behov for større grad av standardisering og bedre samordning av innsatsen, slik at kreftene ikke spres på for mange temaer med manglende måloppnåelse som resultat.

5.1 BEDRE ORGANISERING OG EFFEKTIV OPPGAVELØSNING

Mål: IT skal bidra til en mer effektiv oppgaveløsning og en bedre organisering av offentlig sektor.

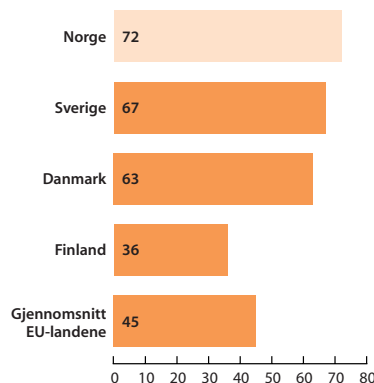
For å hente ut effektiviseringsgevinster i stor skala og sikre enkle tjenester for brukerne, vil Regjeringen stille krav til standardisering og felles retningslinjer på IT-området. Elektronisk saksbehandling skal bli den vanlige arbeidsformen i offentlig forvaltning.

Regjeringen vil stimulere til mer samarbeid mellom etater og kommuner for å etablere felles IT-løsninger for å effektivisere og spare kostnader. Det vil bli etablert et utvalg av referansekommuner som vil få støtte til utprøving av virkemidler i moderniseringsarbeidet.

Regjeringen vil konkurranseutsette IT-tjenester der dette kan gi kostnadsbesparelser. De administrative fellesoppgavene mellom departementene skal samordnes og rasjonaliseres, og flere av fellestjenestene som i dag utføres av Statens forvaltningstjeneste skal konkurranseutsettes.

Regjeringen vil videreføre tiltaksplanen "Si @!" for elektronisk samhandling i sosial- og helsesektoren. Det vil bli gitt prioritet til prosjekter og tiltak som bidrar til å komme videre fra pilotstadiet til rutinemessige anvendelser i stor skala. Hovedfokus vil være på etablering av et sikkert nasjonalt helsenett, storskala anvendelser av elektronisk samarbeid og informasjon-innhenting, rutinemessig bruk av telemedisinske løsninger og et helhetlig tilbud om offentlig helseinformasjon til publikum.

Bruk av offentlige elektroniske tjenester

Andel som bruker offentlige elektronisk tjenester i utvalgte land. Base: Regelmessige brukere av Internett.

Kilde: EU-Kommisjonen/EOS Gallup, november 2001

►► Det er betydelige gevinster knyttet til å gjøre informasjon elektronisk tilgjengelig i helse- og sosialsektoren. Målet er bedre og enklere samarbeid og informasjonsutveksling mellom ulike behandlingsledd og bedre kontakt med pasienter. Telemedisin kan begrense reiseomfanget både for pasienter, helsepersonell og pårørende, mens elektroniske journaler og digital bildebehandling kan gi redusert bruk både av papir og miljøfarlige kjemikalier.

Anslag kan indikere at det er et effektiviseringspotensial på en milliard kroner årlig i sosial- og helsesektoren.

Kilde: Sosial- og helsedirektoratet, 2002

►► "Lokale informasjonsnettverk i Numedal/Kongsberg" (LiNK) har siden 1999 arbeidet med prosjekter som skal bidra til utvikling av et fremtidsrettet, attraktivt og synlig lokalsamfunn gjennom smart bruk av IT. IT er et hjelpemiddel for regional utvikling gjennom å:

- bidra til bevaring og utvikling av lokalt fellesskap, tilhørighet, samspill og lokaldemokrati.
- tilrettelegge for nettverksamarbeid, kompetanse- og næringsutvikling samt effektiv utnyttning av lokalsamfunnets ressurser.
- sikre lokalsamfunnet/regionen en helhetlig og profesjonell profilering i forhold til omverdenen.

www.link.itum.com

Prioritert tiltak: Samordning av bruk av IT i offentlig sektor

Det vil bli utarbeidet en strategi og handlingsplan for å samordne innsats og bruk av IT i offentlig sektor. Organisering og oppgaveløsning vil også stå sentralt.

Ansvar: Arbeids- og administrasjonsdepartementet i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet

Frist: Strategi og handlingsplan skal være utarbeidet innen utgangen av oktober 2002

5.2 BRUKERORIENTERTE ELEKTRONISKE TJENESTER

Mål: Alle kommuner og statlige etater skal tilby egnede elektroniske tjenester som forenkler brukernes hverdag og fremmer den demokratiske dialogen med befolkningen.

▶▶ Statens Pensjonskasse har utviklet et system som lar sine medlemmer logge seg inn hele døgnet og blant annet beregne sin fremtidige pensjon samt få direkte tilgang til sine individuelle opplysninger SPKs medlemsregister. Ved bruk av passord som blir sendt ut til den enkelte når det er blitt bedt om det, gis det i tillegg mulighet til å følge saksgangen dersom man har en pensjonssak til behandling hos SPK. Se <http://www.spk.no>

▶▶ Sametinget arbeider med tiltak for å styrke samenes bruk av IT. 31.5.2001 ble det vedtatt å utvikle en eSåpmi-plan med følgende fem innsatsområder: Individ, kultur og miljø, læring hele livet, nærings- og arbeidslivet og offentlig sektor (Sametinget), der døgnåpen forvaltning og offentlig servicekontor inngår som en del av en større satsing. eSåpmi har dermed klare paralleller til eNorge og eEurope. I tillegg er problemene med samisk tegnsett definert som et eget og viktig politikkområde. Regjeringen ser eSåpmi-planen som et viktig bidrag til både Regjeringens arbeid med modernisering, effektivisering og forenkling av offentlig sektor og eNorge mer generelt.

Offentlige tjenester skal så langt det er mulig ta utgangspunkt i brukernes behov i konkrete livsfaser. I tillegg til å tilby brukertilpasset informasjon og tjenester på nett, skal offentlige servicekontorer fungere som inngangsporter til det offentlige. Offentlige Internett-sider skal være brukervennlige og oppfylle internasjonale retningslinjer²⁶ for design og universell utforming²⁷. Dette vil også ivareta funksjonshemmedes behov bedre.

For å betjene publikum på en bedre måte skal offentlig sektor benytte systemer for kundebehandling og -oppfølging²⁸. Dette skal bidra til en bedre saksflyt og mer fleksible arbeidsforhold for de ansatte.

Det skal arbeides for at bedrifter og privatpersoner skal få enkel tilgang på sikre elektroniske signaturer. Standardisert e-signatur skal innarbeides i alle relevante elektroniske tjenester fra det offentlige når det finnes markedsløsninger og er kostnadmessig forsvarlig.

Internett kan være et godt verktøy i samfunnsdebatten og bidra til et levende demokrati. Nettet som arena for informasjon, dialog og kunnskapsutvikling skal brukes målrettet for å stimulere til desentralisering av beslutninger og bedre innsyn i offentlige forhold. Eksempler på dette er lokale høringer, debattfora, forslagsordninger og direkte dialog. Regjeringen vil se nærmere på mulighetene for elektronisk stemmegivning i lokalvalg og lokale folkeavstemninger.

Prioritert tiltak: Elektronisk signatur i offentlig sektor

Koordinert innføring og bruk av elektronisk signatur er viktig for å stimulere etterspørselen etter elektroniske tjenester. Det skal utvikles felles krav til elektroniske signaturer, sikkerhet, brukergrensesnitt og tilgangsmåte. Elektronisk signatur som benyttes i elektroniske tjenester fra det offentlige skal tilfredsstille disse kravene. Målet er at bedrifter og privatpersoner skal få enkel tilgang på elektronisk signatur. Dette skal skje i et samarbeid med privat sektor, slik at behovet for ulike signaturer til ulike tjenester kan reduseres.

Ansvar: Arbeids- og administrasjonsdepartementet i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet

Frist: Innen utløpet av 2003

5.3 FORENKLET INNRAPPORTERING

Mål: Innen utgangen av 2004 skal alle offentlige etater kunne motta elektroniske innrapporteringer fra næringslivet.

Elektronisk innrapportering er et sentralt virkemiddel for å redusere næringslivets byrder. For å sikre størst mulig gjenbruk av data, skal innrapporteringssystemene bygge på Oppgaveregisterets metadatabase. Regjeringen vil pålegge offentlige etater å bruke grunndata fra Enhetsregisteret.

I arbeidet med elektronisk innrapportering skal det fokuseres på standardiserte innrapporteringsløsninger som kan integreres i bedriftenes egne IT-systemer.

▶▶ Brønnøysundregisterene, Skattedirektoratet og Statistisk Sentralbyrå samarbeider om prosjektet AltInn som skal forestå anskaffelse, utvikling og drift av en felles elektronisk innrapporteringskanal for næringslivet. AltInn skal tilby løsninger med felles standarder og større enkelhet enn dagens kanaler, og vil muliggjøre innrapportering via Internett. Prosjektet skal kjøre pilot-drift høsten 2002 og være i ordinær drift i 2003.

²⁶ WAI/W3C, Web Accessibility Initiative fra World Wide Web Consortium

²⁷ Med universell tilgang menes at informasjonssystemer utformes slik at brukere med ulike former for funksjonshemming kan få tilgang til og benytte systemene

²⁸ CRM-systemer, Customer Relationship Management

Prioritert tiltak: Forenklet innrapportering

Det skal gis informasjon om forenklingspotensialet ved elektronisk innrapportering. Regjeringen vil stille konkrete krav til offentlige etater om å kunne motta elektroniske innrapporteringer fra næringslivet.

Ansvar: Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet.

Frist: Utgangen av 2004.

5.4 OFFENTLIG SEKTOR SOM KUNDE

Mål: Offentlig sektor skal bruke sin rolle som storkunde til å fremme utvikling og bruk av IT-baserte produkter og tjenester i samfunnet.

Ved å opptre som krevende kunde kan det offentlige bidra til kompetanseheving hos leverandørene. Offentlig etterspørsel kan ha en stimulerende effekt på bredbåndsutbyggingen.

Innføring av elektroniske systemer i offentlig sektor er en viktig stimulans for økt elektronisk handel- og forretningsdrift også i privat sektor. Ved å ta i bruk elektronisk handel og forretningsdrift kan det offentlige gå foran og være en pådriver. Under "Program for elektronisk handel i det offentlige" er etablering av en elektronisk markeds plass det viktigste tiltaket.

Gjennom rammeavtaler vil myndighetene stille krav til design og utforming av IT-produkter og tjenester som bidrar til økt brukervennlighet og tilgjengelighet for grupper med spesielle behov.

Prioritert tiltak: En elektronisk markeds plass²⁹ for offentlige innkjøp

En elektronisk markeds plass for offentlig innkjøp er under etablering. Markeds plassen skal bidra til å redusere offentlige innkjøpskostnader, effektivisere administrative rutiner, styrke konkurransen og være til støtte for arbeidet med å integrere miljøhensyn i offentlig sektor. Det ligger store muligheter både for det offentlige og for bedrifter som vil benytte denne nye arenaen for nye forretningsmuligheter og styrket kompetanse. Innføringsarbeidet vil bli fulgt opp over lengre tid med fokus på gevinstrealisering og spredningsaktiviteter mot nye brukere.

Ansvar: Arbeids- og administrasjonsdepartementet i samarbeid med Nærings- og handelsdepartementet

Frist: Markeds plassen skal være i drift fra juni 2002

▶▶ Nettbasert registrering i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret (samordnet registermelding) vil starte i mai 2002, og fra september 2002 vil alle bedrifter, organisasjoner o.a. kunne melde inn nyetableringer, endringer, slettinger og oppløsninger over Internett. For brukerne vil dette bety enklere registrering, bedre tilgjengelighet og raskere saksbehandling. Elektronisk signatur vil ikke bli tatt i bruk.

▶▶ Relevante planer:

- Si@ – Elektronisk samhandling i helse- og sosialsektoren, Statlig tiltaksplan 2001–2003, SHD, 2001
- Strategi for IT i miljøvernforvaltningen, MD, 2001

Utgitt av:
Nærings- og handelsdepartementet
Postboks 8014 Dep
0030 Oslo
www.enorge.dep.no

Flere eksemplarer kan bestilles fra:
Nærings- og handelsdepartementet
Telefon: 22 24 03 01
Telefaks: 22 24 03 15
E-post: eNorge@nhd.dep.no

Publikasjonsnummer K-0635 B

Design: Scandinavian Design Group